

Effectieve criminaliteitsbestrijding

F.P. van Tulder*

Dit artikel schetst de resultaten van een onderzoek naar de effectiviteit van de inzet van extra middelen voor criminaliteitsbestrijding. Een van de uitkomsten is dat een een verhoging van het ophelderingspercentage van 1% (een taak voor de politie) meer effect heeft op de criminaliteit dan een verhoging van de gevangenisstraf met 1%. Verhoging van het ophelderingspercentage is echter een relatief zo kostbare maatregel, dat de uiteindelijke effecten op de criminaliteit per extra bestede gulden geringer zijn.

Zowel beheersing van de collectieve uitgaven als criminaliteitsbestrijding staan hoog op de politieke agenda. Daarmee is het belang van een zo doelmatig en doeltreffend mogelijke inzet van middelen in de strafrechtelijke keten evident. Economisch onderzoek op dit gebied staat in Nederland nog in de kinderschoenen¹. Het onlangs verschenen proefschrift *Van misdaad tot straf; een economische benadering van de strafrechtelijke keten is een poging tot systematisch onderzoek in deze richting*².

Dit artikel gaat in op de conclusies van deze studie over de gevolgen van de inzet van extra middelen in diverse onderdelen van de strafrechtelijke keten voor de criminaliteit³. Een uitgebreide verantwoording van de schattingen is te vinden in het genoemde proefschrift.

De conclusies over de gevolgen van de inzet van extra middelen in de strafrechtelijke keten voor de criminaliteit zijn op twee bouwstenen gebaseerd:

- inzicht in de gevolgen van een uitbreiding van middelen voor pakkans en strafmaat;
- inzicht in de relatie tussen pakkans en strafmaat enerzijds en criminaliteit anderzijds⁴.

De bij de analyses op de voor- of achtergrond spelende relaties worden weergegeven in figuur 1. Inzicht in de relatie tussen de inzet van middelen en de pakkans en strafmaat is verkregen via analyses van de produktiestructuur van politie, rechtspraak en gevangeniswezen. Het gaat hier om de relaties 8, 9, 11 en 13 in het schema. Inzicht in de invloed van pakkans en strafmaat op de criminaliteit is verkregen via een analyse van criminaliteit, waarbij de relaties 1 t/m 7 expliciet of impliciet in beschouwing zijn genomen. Op beide typen analyses wordt in het volgende kort ingegaan. Vervolgens worden de resultaten gecombineerd in de vorm van een kosten-effectiviteits- en een kosten-baten-analyse van de inzet van extra middelen bij politie, rechtspraak en gevangeniswezen.

Analyse produktiestructuur

Producenten in de strafrechtelijke keten brengen, evenals elders in de kwartaire sector, vaak verschillende typen produkten voort die niet zonder meer op één noemer zijn te brengen. Daarmee is schatting van produktiefuncties, waarbij de productie endogeen is en tot één maatstaf moet worden geïntegreerd, problematisch. Kostenfuncties, waarbij de kosten endogeen zijn, hebben dit probleem niet, maar sluiten vaak gebrekkig aan op de situatie waarin producenten in de kwartaire sector zich meestal bevinden. Immers, deze producenten worden geconfronteerd met een gegeven budget, en brengen op

* De auteur is werkzaam bij het SCP te Rijswijk. Hij dankt Bob Kuhry, Johnny Stevens en Ab van der Torre voor het commentaar op een eerdere versie van dit artikel.

1. Enige eerdere artikelen op dit gebied zijn van A. Heertje en J.W. Wabeke, Het dreigende faillissement van politie en justitie, *ESB*, 22 november 1989, blz. 1152-1155 en P.A. Cornelisse en G.-J.M. Luichjes, Nog meer cellen?, *ESB*, 26 oktober 1994, blz. 965-969. Het eerste artikel is vooral een kwalitatieve analyse, het tweede gaat in op de kostenaspecten van verschillende wijzen van bestraffing zonder de effecten in ogenschouw te nemen.

2. De auteur van dit artikel promoveerde in oktober 1994 aan de Universiteit van Amsterdam op dit proefschrift; promotor was prof. J. Hartog. Het proefschrift is verschenen als *Van misdaad tot straf: een economische benadering van de strafrechtelijke keten*, Sociale en Culturele Studie, nr. 21, SCP, Rijswijk, 1994, verkrijgbaar bij VUGA.

3. Andere mogelijkheden om de criminaliteit te bestrijden, bij voorbeeld via bestuurlijke preventie, komen hier niet aan de orde. Op bepaalde aspecten van de doelmatigheid van onderdelen van de strafrechtelijke keten, bij voorbeeld het belang van de schaalgrootte van politiekorpsen, rechtbanken of huizen van bewaring, gaat het proefschrift wel in. De hier gepresenteerde analyse neemt deze kenmerken van de strafrechtelijke keten echter als gegeven.

4. Onder criminaliteit worden hier alleen misdrijven verstaan.

basis daarvan en de beschikbare produktietechnologie een aantal produkten voort. Van sommige produkten is de omvang voor de producent gegeven (ofwel exogeen; bij voorbeeld bij politie: het aantal verkeersongevallen, aangiften). In andere gevallen, zoals bij de opsporing van misdrijven en overtredingen, is de omvang en samenstelling van de productie echter afhankelijk van de inspanningen en prioriteiten van de politie zelf, ofwel endogeen. Impliciet kent de producent daarbij een bepaalde waardering (een 'prijskaartje') aan diverse typen endogene produkten toe.

Politiekorpsen en rechtbanken worden nu gezien als producenten die, gegeven hun budget en de omvang van de exogene bepaalde productie, de waarde van de voortgebrachte endogene produkten volgens hun waarderingsschema maximaliseren. Daarmee kan aansluiting worden gevonden op een in de economische literatuur ontwikkelde benadering via opbrengstfuncties. De term opbrengst is in deze studie gedefinieerd als 'via een dergelijke waardering gewogen endogene productie'. Essentieel in de analyse is de maatstaf voor de waardering die de producenten aan de diverse endogene produkten toekennen. Nu hebben we een aanwijzing voor de waardering die justitie aan de productie toekent, namelijk de strafmaat die de rechter (en bij transacties de Officier van Justitie) aan misdrijven of overtredingen toekent. Gegevens over de gang van misdrijf- en overtredingszaken door de strafrechtelijke keten zijn beschikbaar.

Wanneer we nu veronderstellen dat er een zekere consistentie zal bestaan tussen de waardering van verschillende typen produkt binnen de verschillende stadia van opsporing en vervolging door politie en justitie, hebben we hiermee waarderingsmaatstaven: de verschillende onderdelen van de productie worden gewogen met de straf die er uiteindelijk mee gemoeid is⁵. Op die manier kunnen bij voorbeeld verschillende typen ophelderingen (gewogen met de strafmaat per type misdrijf) in de productie van de politie bij elkaar worden opgeteld, evenals misdrijven en overtredingen in de productie van de politie en de rechtspraak⁶.

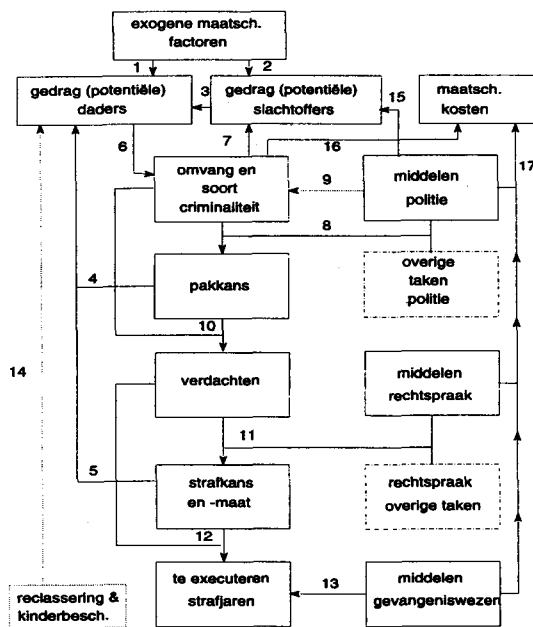
Tabel 1 vermeldt de geschatte gevolgen van een verhoging van de budgetten in verschillende delen van de strafrechtelijke keten met 1% voor de aldus gedefinieerde 'opbrengst' (= totaal gerealiseerde straffen) van de verschillende onderdelen. De resultaten zijn steeds gebaseerd op dwarsdoorsnede-analyses van individuele producenten⁷.

Tabel 1. Resultaten simulaties produktiestructuur

verhoging budget met 1%	effect op opbrengst (in %) ^a
politie	0,5
parketten	0,2
strafkamers gerechten	0,8
gevangeniswezen - personeel	0,9
gevangeniswezen - materieel ^b	0,1

a. In termen van potentiële/uitgesproken/gerealiseerde straffen.

b. Exclusief gebouwen.

Figuur 1. Schema van relaties rond criminaliteit en de strafrechtelijke keten

Een toename van het politiebudget met 1% over de hele linie leidt naar schatting tot een toename van de opbrengst met slechts 0,5%. Dit komt met name, omdat het aantal door de politie gerealiseerde ophelderingen van misdrijven niet alleen wordt bepaald door de middelen, maar ook door de omvang van de geregistreerde criminaliteit. Bij een deel van de misdrijven wordt de dader als het ware 'op een presenteerblaadje' aangeboden. Bij een stijging van middelen bij gelijkblijvende criminaliteit moet de politie aan de marge 'moeilijker' misdrijven oplossen. Vandaar dat het effect van de middelen op de productie duidelijk minder dan evenredig is.

De werkzaamheden van parketten en gerechten hangen nauw samen. Een uitbreiding van de middelen van de parketten met 1% (zonder een dergelijke uitbreiding voor de gerechten) leidt volgens de schattingen tot een verhoging van de opbrengst (= totaal via transacties door het de parketten en bestraffing door de gerechten gerealiseerde strafmaat) met slechts 0,2%; bij een dergelijke uitbreiding van de strafkamers van de gerechten is het effect hoger: 0,8%. Personele en materiële middelen bij het gevan-

5. Daarbij zijn gevangenisstraffen in geld omgerekend, volgens een door rechters bij subsidiaire vonnissen gehanteerde omrekenleutel. Tevens is steeds verondersteld dat de strafmaat in het beschreven productieproces exogeen is.

6. Daarbij is het denkbaar dat in deze strafmaat ook de waarschijnlijkheid dat een zaak tot bestraffing komt wordt verdisconteerd (bij voorbeeld in de afweging van de politie). Hiervoor werden echter geen aanwijzingen gevonden.

7. De analyses van de politie zijn gebaseerd op de jaren 1983 en 1986, die van de rechtspraak op 1987 en 1990 en die van het gevangeniswezen op 1985 en 1988.

Tabel 2. Afschrikings- en insluitingselasticiteit van criminaliteit, gemeentepolitie, 1983 en 1986^a

	gewelds- misdrijven	vernien- lingen	gekwal. diefstal	eenv. diefstal	overig, WvS ^b	WVW ^c
Afschrikingselasticiteit						
ophelderings- percentage	-0,2*	-0,2*	-0,1*	-0,1	-0,3*	-0,5*
insluitings- percentage	-0,2*	-0,0	-0,4*	-0,1*	-0,1	-0,1*

a. Berekend rondom de gemiddelde criminaliteit en insluitingspercentages in de steekproef.

Op 5%-significante effecten (via t-toets) zijn met een * aangegeven.

b. Wetboek van Strafrecht.

c. Wegenverkeerswet.

geniswezen dragen elk hun steentje bij aan de verhoging van het aantal geëxecuteerde straffaren: 0,9 respectievelijk 0,1%.

Analyse criminaliteit

De effecten van de pakkans – in het volgende geoperationaliseerd via ophelderingspercentages – en de strafmaat op de criminaliteit verlopen langs twee wegen. Enerzijds kan sprake zijn van een preventief ofwel afschrikkingseffect, omdat een grotere kans om gepakt te worden of het vooruitzicht op een hogere straf potentiële daders doet afzien van criminaliteit. Anderzijds kan sprake zijn van een insluitingseffect: door insluiting worden daders ervan weerhouden om te recidiveren.

Deze effecten worden in het gehanteerde model expliciet onderscheiden. De effecten zijn vervolgens geschat via een empirische analyses van de criminaliteitscijfers per hoofd van de bevolking voor de 148 grootste gemeenten in ons land. Daarbij zijn deze criminaliteitscijfers via regressie-analyse in verband gebracht met een aantal bevolkingskenmerken enerzijds (demografische opbouw, omvang werkloosheid, inkomensniveau en -ongelijkheid) en de door politie en justitie te beïnvloeden factoren anderzijds (ophelderingspercentage, percentage schuldigverklaringen, strafmaat). Hieruit worden afschrikings- en insluitingseffecten afgeleid. Tabel 2 geeft de resultaten, in termen van elasticiteiten⁸.

De kans dat een misdrijf wordt opgehelderd heeft een aantoonbaar afschrikkingseffect. Een 1% hoger ophelderingspercentage gaat gepaard met 0,1% minder eenvoudige diefstallen en 0,5% minder Wegenverkeerswet (WVW)-misdrijven. Voor de andere typen misdrijven liggen de schattingen tussen deze twee resultaten in.

In de tabel zijn geen afschrikkingseffecten van de strafmaat te vinden. Dit komt, omdat deze niet aantoonbaar waren. Dit laat onverlet dat gevangenisstraffen een effect op de criminaliteit hebben, namelijk via de insluiting van daders. Een 1% hogere insluitingsfractie (dat is de verhouding tussen het aantal gevangenen en de omvang van de criminaliteit) gaat gepaard met (afgerond) 0,0% minder vernielingen en 0,4% minder gekwalificeerde diefstallen. Bij andere typen delicten liggen de schattingen tussen deze twee resultaten in. Het is daarbij in het model niet van belang of de verhoging van de gevangenisstraf-

fen het gevolg is van de vergroting van het aantal gevangenisstraffen dan wel van de duur ervan.

Deze resultaten betekenen dat een verhoging van het ophelderingspercentage bij gelijkblijvende strafmaat op twee manieren effect heeft op de criminaliteit: via het afschrikkingseffect en via het insluitingseffect. Zo zal een 1% hoger ophelderingspercentage, bij gelijkblijvende strafmaat, volgens deze schattingen 0,4% minder geweldscriminaliteit betekenen: 0,2% vanwege afschrik-

king en 0,2% vanwege insluiting.

Kosten-effectiviteitsanalyse

De bovenbeschreven analyses van de produktiestructuur laten zien wat de samenhang is tussen de inzet van middelen in onderdelen van de strafrechtelijke keten en de produktie, in termen van ophelderings- en bestrafing. De eveneens beschreven analyses van de criminaliteit geven de relatie tussen ophelderingspercentages en bestrafing enerzijds en de omvang van de criminaliteit anderzijds. Vervolgens zijn nu door het combineren van deze resultaten de effecten gesimuleerd van:

- een verhoging van het budget van de politie, met de bijbehorende consequenties voor de ophelderingspercentages. Verondersteld is dat het percentages schuldigverklaringen en de gemiddelde strafmaat ongewijzigd blijft. Dit betekent dat ook het budget in de latere delen van de strafrechtelijke keten moet worden verhoogd;
- een verhoging van het budget van de parketten, met de bijbehorende consequenties voor het percentage schuldigverklaringen. Verondersteld is dat de gemiddelde strafmaat ongewijzigd blijft. Ook hier betekent dit dat het budget in de latere delen van de strafrechtelijke keten moet worden verhoogd;
- een verhoging van het budget van het strafrechtelijk deel van de rechtbanken, met de bijbehorende consequenties voor het percentage schuldigverklaringen. Verondersteld is dat de gemiddelde strafmaat ongewijzigd blijft, zodat het budget voor het gevangeniswezen eveneens moet worden verhoogd;
- een verhoging van de door de rechtspraak gegeven gevangenisstraffen (in aantal en/of lengte) en een verhoging van het budget van het gevangeniswezen, nodig om deze verhoging op te vangen.

Tabel 3 geeft de resultaten. Om de effecten van de verschillende maatregelen goed te kunnen vergelijken, zijn de totale budgettaire effecten steeds genormeerd op f 10 mln (in lonen en prijzen van 1990). Voor de overzichtelijkheid zijn de budgettaire gevol-

8. Misdrijven waarvan de registratie louter afhankelijk is van opsporing door de politie (b.v. rijden onder invloed en opiumwet-misdrijven) zijn niet in deze analyses betrokken.

gen voor parketten en het strafrechtelijk deel van de gerechten samengevoegd (zie de verticale kolom met de kop 'rechtspraak'). De tabel geeft de gevolgen in termen van kosten van de onderscheiden producenten en de geschatte effecten op de omvang van de zware en overige

Tabel 3. Resultaten simulaties: kosten van diverse maatregelen (f mln.) en effecten (%)^a

	extra kosten (f mln)			effect op criminaliteit		effect op afgehandelde	
	politie	recht-spraak ^b	gevangenis-wezen	zwaar	overig	WVW zaken	overtre-dingen
verhoging politie-budget	9,1	0,4	0,5	-0,0	-0,1	0,4	0,2
verhoging budget parketten	0,0	8,5	1,5	-0,1	0,1	1,0	3,0
verhoging budget gerechten	0,0	1,7	8,3	-0,4	-0,1	1,6	1,7
verhoging budget gevangeniswezen	0,0	0,0	10,0	-0,5	-0,3	2,0	0,0

a. Alle maatregelen genormeerd op een bedrag aan extra kosten van f 10 mln. De als uitgangspunt genomen budgetten bedragen f 3.631 mln bij de politie, f 118 mln bij de parketten, f 86 mln voor de strafrechtelijke werkzaamheden van de gerechten en f 583 mln bij het gevangeniswezen.

b. Totaal van parketten en strafrechtelijk deel van rechtbanken en kantongerechten.

criminaliteit in Nederland. Tevens komen andere effecten, in termen van het percentage extra afgehandelde Wegenverkeerswet (WVW)-zaken en overtredingen aan de orde.

Een verhoging van het politie-budget met f 9,1 mln en de daaruit resulterende toename van het aantal ophelderingen brengt, bij gelijkblijvende bestraffingspercentages en gevangenisstraffen, de noodzaak met zich mee de rechtspraak met f 0,4 mln en het gevangeniswezen met f 0,5 mln uit te breiden. Door de afschrikkings- en insluitingseffecten van de optredende stijging van het ophelderingspercentage daalt de zware en de overige criminaliteit met naar schatting -0,03 (afgerond -0,0) respectievelijk -0,1%. Daarnaast maakt de verhoging van de politie-sterkte een verhoging van het aantal geconstateerde gevallen van rijden onder invloed en het aantal afgehandelde overtredingen met 0,4% respectievelijk 0,2% mogelijk.

Een verhoging van het budget voor de parketten met f 8,5 mln leidt, bij gelijkblijvende gevangenisstraffen, tot de noodzaak het budget voor het gevangeniswezen met f 1,5 mln te verhogen. De door deze maatregel gerealiseerde verhoging van het bestraffingspercentage lijkt vooral effect te hebben op de zware criminaliteit: deze daalt naar schatting met 0,1%. Het effect op de overige criminaliteit is per saldo zelfs positief: +0,1%. Dit komt omdat in de geschatte relaties bij de grootste arrondissementen een uitbreiding van de inzet van middelen gepaard gaat met een verschuiving van de afhandeling van misdrijfzaken naar overtredingszaken. Het aantal via transactie of schuldigverklaring van de rechter afgedane overtredingszaken stijgt dan ook met 3,0%. Daarnaast stijgt het aantal afgedane WVW-zaken met 1,0%. Deze effecten zullen invloed hebben op het aantal septs en/of het stuwmeer (de voorraad) van zaken.

Het beeld van een vergelijkbare verhoging van de middelen bij het strafrechtelijk deel van de gerechten wijkt hier duidelijk van af. De noodzakelijke uitbreiding van het gevangeniswezen is in dat geval sterker, omdat de gevolgen in de sfeer van de afhandeling van misdrijven groter zijn: f 1,7 mln extra voor de strafrechtspraak bij de gerechten betekent naar schatting dat f 8,3 mln extra voor het gevangeniswezen nodig is. In de sfeer van de afhandeling van overtredingen zijn de effecten daarentegen geringer.

Een verhoging van de gevangenisstraffen en het budget van het gevangeniswezen met f 10 mln heeft vooral effect op de zware criminaliteit (-0,5%) en in

mindere mate op de overige criminaliteit (-0,3%).

Daarnaast kan de hoogte van de gevangenisstraf bij WVW-zaken met 2,0% toenemen.

Op het eerste gezicht is het verbazingwekkend dat de effecten van een maatregel die gericht is op het verhogen van ophelderingspercentages (uitbreiding van de politie) geringer zijn dan die van maatregelen in de sfeer van het terugdringen van het aantal septs of stijging van de gevangenisstraffen. We zagen immers in tabel 2 dat een verhoging van het ophelderingspercentage met 1% relatief meer effect had dan een dergelijke verhoging van bestraffingspercentage of strafmaat. In tabel 3 zijn echter ook de kosten van alle onderdelen van de strafrechtelijke keten verdisconteerd die noodzakelijk zijn om effecten in de sfeer van verhoging van ophelderingspercentages of bestraffing te bereiken. Verhoging van het ophelderingspercentage is daarbij een relatief zo kostbare maatregel, dat de uiteindelijke effecten op de criminaliteit per extra bestede gulden geringer zijn.

Dit wil uiteraard niet zeggen dat andersoortige maatregelen gericht op verhoging van het ophelderingspercentage, bij voorbeeld via een verhoging van de doelmatigheid van de politie, geen belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de bestrijding van de criminaliteit.

Kosten-baten-analyse

Het voorgaande geeft een beeld van de kosten en effecten van diverse maatregelen. Een volledige kosten-baten-analyse vereist een volledig financiële waardering van deze effecten. Een dergelijke waardering veresit kennis van de relatie tussen de omvang van de criminaliteit en de daardoor geleden maatschappelijke schade (relatie 16 in figuur 1). Wanneer deze kennis zou bestaan zou de reductie van de maatschappelijke schade als gevolg van de reductie in criminaliteit aan de baten-zijde van de diverse maatregelen kunnen worden opgevoerd. Deze baten zouden dan vervolgens met de kosten, in termen van de extra benodigde inzet van middelen, kunnen worden vergeleken.

Een volledige waardering van de maatschappelijke schade van misdrijven is problematisch. De mogelijke maatstaven zijn beperkt of voor discussie vatbaar. Naar een volledige kosten-baten-analyse wordt hier dan ook niet gestreefd. Als eerste aanzet tot zo'n

analyse wordt de maatschappelijke schade per type misdrijf als volgt benaderd:

- bij vernielingen, de twee typen vermogensmisdrijven en de WvW-misdrijven wordt een schatting van de gemiddelde som van schade en gestolen bedrag als uitgangspunt voor de per misdrijf geleden maatschappelijke schade genomen⁹;
- de schade door andere typen criminaliteit (gewelddsmisdrijven en overige Wetboek van Strafrecht-misdrijven) wordt herleid tot die van gekwalificeerde diefstallen via de verhouding van de gemiddelde strafmaat per type tot die van gekwalificeerde diefstallen;
- naast een 'enge' schatting op basis van de geregistreerde criminaliteit staat een ruime schatting. In deze laatste is, op basis van gegevens uit slachtofferenquêtes, ook het 'dark number' van verschillende typen misdrijven verdisconteerd. Bij de ruime schatting wordt verondersteld dat een bereikte reductie in de criminaliteit zowel betrekking heeft op de door de politie geregistreerde als de niet door de politie geregistreerde criminaliteit.

De enge schatting van de schade door criminaliteit levert een bedrag op van circa f 2,6 mrd. Het grootste deel daarvan (f 1,6 mrd) komt op rekening van diefstallen. De ruime schatting komt uit op circa f 4,7 mrd. In dit bedrag spelen ook gewelddsmisdrijven een substantiële rol¹⁰.

Tabel 4 geeft nu de in tabel 2 gesimuleerde varianten opnieuw weer, waarbij de effecten in de vorm van reductie van criminaliteit op bovenbeschreven wijze in 'baten' zijn vertaald. De varianten zijn in termen van extra kosten vergelijkbaar: het gaat steeds om een uitbreiding van het totale budget voor politie en justitie van f 10 mln. Daarom geven de verschillen in baten aanwijzing voor verschillen in de verhouding tussen kosten en baten.

Bij een uitbreiding van de politie of de parketten wegen de aldus gekwantificeerde baten niet of nauwelijks op tegen de kosten; bij een uitbreiding van de gerechten of het gevangeniswezen (gepaard aan een verhoging van de gevangenisstraffen) is dat wel het geval. De schatting van het absolute niveau van de baten is echter met zodanige onzekerheden omgeven, dat het zinvoller lijkt de relatieve en niet de absolute baten/kosten-verhoudingen te vergelijken.

Een uitbreiding van het politiebudget komt dan als slechtste uit de bus: de baten/kosten-verhouding ligt hierbij rond 0,1 à 0,2. De baten/kosten-verhouding van het terugdringen van het aantal septs via een uitbreiding van de parketten ligt iets gunstiger: 0,2 à 0,3. De baten/kosten-verhouding van een uit-

breiding van de strafrechtspraak bij de gerechten of van het gevangeniswezen ligt aanzienlijk gunstiger: 0,8 à 1,2¹¹.

Conclusie

De belangrijkste conclusie op basis van deze resultaten is: een extra toekenning van middelen aan onderdelen van de 'strafrechtelijke keten' (en een daaraan afgestemd strafrechtelijk beleid) is kosten-effectiever naarmate zij verder in het systeem plaatsvindt. Dit ondanks het feit dat een verhoging van het ophelderingspercentage van 1% (een taak voor de politie) meer effect heeft op de criminaliteit dan een verhoging van de gevangenisstraf met 1%. Verhoging van het ophelderingspercentage is echter een relatief zo kostbare maatregel, dat de uiteindelijke effecten op de criminaliteit per extra bestede gulden geringer zijn. Bij pogingen van de politie extra misdrijven op te lossen 'lekken' middelen weg in de vorm van niet succesvolle opsporingsacties en moet bovendien rekening worden gehouden met de noodzakelijke extra inspanningen in de rest van de strafrechtelijke keten.

De hier gepresenteerde schattingen gelden overigens bij de huidige produktiestructuur, die gegeven is verondersteld. Met andere woorden: het resultaat betekent niet dat andersoortige maatregelen gericht op verhoging van het ophelderingspercentage, bij voorbeeld via een verhoging van de doelmatigheid van de politie, geen belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de bestrijding van de criminaliteit. Bij het, los van andere maatregelen, opvoeren van de politiesterke met als hoofddoel de opsporing van criminaliteit te intensiveren kunnen, in het licht van deze resultaten, vraagtekens worden geplaatst¹².

Frank van Tulder

9. Deze bedragen zijn door het CBS geschat op basis van drie slachtofferenquêtes (ESM'88, ESM'90, ESM'92). Zie J.G.C. Kester, Materiële schade door veelvoorkomende criminaliteit. In: CBS, *Kwartalbericht Rechtsbescherming en Veiligheid*, 1994/3, blz.22- 29.

10. Van Dijk schatte, op enigszins andere wijze, eveneens de schade als gevolg van criminaliteit en kwam voor de vergelijkbare groep misdrijven (de 'klassieke' criminaliteit) voor het jaar 1983 uit op ca f 4 mrd. In dat bedrag was bij gewelddsmisdrijven en overige WvS-misdrijven slechts de aantoonbare financiële schade verdisconteerd. Zie J.J.M. van Dijk, Financieel-economische aspecten van misdaad en misdaadbestrijding, *ESB*, 19/26 december 1984, blz.1248-1252.

11. Zie ook F.P. van Tulder, Kosten en baten van twee vormen van criminaliteitsbestrijding, *ESB*, 12 februari 1986, blz. 172-179, bleken maatregelen in de sfeer van het terugdringen van de septs een gunstiger baten/kosten-verhouding te hebben dan een uitbreiding van de politie.

12. Op de validiteit van andere argumenten om de politie uit te breiden (meer 'blauw op straat') wordt hier niet ingegaan. Men denke bij voorbeeld aan de vermeende effecten van politie-surveillances in de directe preventieve sfeer of op onveiligheidsgevoelens van de burgers.

Tabel 4. Resultaten simulaties: baten van inzet van f 10 mln extra in verschillende richtingen

verhoging budget van	extra kosten (f mln)	baten (f mln)	
		eng	ruim
politie	10	1,2	2,3
parketten	10	1,7	2,9
gerechten	10	7,5	12,5
gevangeniswezen	10	9,0	118